

Konferencinio vertimo vadovas

Užsakyti vertimo paslaugas renginiui gali atrodyti sudėtinga užduotis.

Perskaitytę šį vadovą suprasite, kad tai lengviau, negu manote.

POLSKIE STOWARZYSZENIE
TŁUMACZY KONFERENCYJNYCH

Jeigu organizuojate konferenciją, įmonės renginį ar mokymus, į kuriuos bus pakviesti užsienio svečiai, reikės vertėjo žodžiu.

Kas yra konferencijų vertėjas?

Konferencijų vertėjas (vertėjas žodžiu) yra „komunikacijos tiltas“, užtikrinantis sklandžią ir tikslią komunikaciją skirtingomis kalbomis.

Jo dėka dalyviai supras viską, ką norėjo pasakyti užsienio kalbėtojas, ir neturės rūpintis, kaip užsienio kalba perteikti visus savo pasisakymo niuansus.

AR ŽINOTE, KAD...

Konferencijų vertėjai turi plieninius nervus. Tai – antra pagal streso ir susikaupimo įtampas lygį civilinė profesija po skrydžių navigatorių.

Atliekant sinchroninį vertimą tuo pat metu reikia:

1. klausytis kalbėtojo;
2. analizuoti turinį (atsižvelgti į aliuzijas, humoro elementus, posakius ir pan.);
3. perteikti jį gramatiškai ir leksikologiškai taisyklingu pasakymu tiksline kalba; ir
4. kalbėti kalba, į kurią verčiama.

Be to, vertėjams žodžiu tenka dirbti scenoje, stebint šimtams žmonių, **tađ privalu būti atspariems įtampai**

Kam reikia vertėjo žodžiu? Juk moku užsienio kalbą!

Pastaruoju metu daug lietuvių moka užsienio kalbas, ypač anglų, ir geba komunikuoti kasdienėse situacijose, tačiau sudėtingos temos išdėstymas prieš auditoriją arba dalyvavimas diskusijose gali tapti iššūkiu. Savo ruožtu profesionaliam vertėjui žodžiu užsienio kalba – tai visą gyvenimą tobulinamas įrankis. Be kalbinių žinių, vertėjas turi kultūrinės patirties ir pažangių bendravimo įgūdžių.

Vertėjas moka naudotis skirtingais kalbiniais registrais: nuo šnekamosios kalbos iki oficialios ir iškilmingos, jis suvoks aliuzijas ir kultūrinį kontekstą, supras škoto ar indo akcentą.

Dalyvaujant vertėjui žodžiu, galite susitelkti į svarbiausia, t. y. į tai, ką privalote pasakyti. Jums nereikia jaudintis, kad kalbinės problemos apsunkins bendravimą su užsieniečiu ar pakenks jūsų įvaizdžiui.

Jūs rūpinatės turiniu – vertėjas užtikrina tinkamą formą.

Konferencijų vertėjas, vertėjas raštu — kodėl tai ne tas pats?

Jei prireiktų chirurginės procedūros, greičiausiai norėtumėte, kad ją atliktų chirurgas, o ne alergologas, nors abu jie – gydytojai.

Panašiai ir vertėjai pasirenka atitinkamą specializaciją:

- vertėjo raštu (angl. *translator*)
- ar vertėjo žodžiu, konferencijų vertėjo (angl. *interpreter*).

Jei asmuo yra puikus vertėjas raštu, nėra garantijų, kad jis susitvarkys su žodiniu vertimu.

Kalbos mokėjimas dar ne viskas...

Laisvai kalbėti tam tikra kalba (pvz., baigus filologijos studijas ar dvikalbystės atveju) yra tik pirmas žingsnis, siekiant tapti profesionaliu konferencijų vertėju.

Sinchroninio vertimo mokymasis, asmeninės užrašų sistemos, būtinose nuosekliam vertimui atlikti, sudarymas, šimtai valandų pratybų, taisyklingos dikcijos mokymasis, žinių apie tarptautines institucijas ir diplomatinį protokolą įgijimas ir įvairių specifinių sričių žodyno gilinimas reikalauja daug laiko ir pastangų, todėl paprastai praeina keleri intensyvių studijų metai, kol kandidatas gali būti pripažintas profesionaliu vertėju žodžiu. Tai – milžiniška laiko ir lėšų investicija.

AR ŽINOTE, KAD...

Naudodamasis **specialia užrašų technika** ir lavindamas trumpalaikę atmintį, profesionalus vertėjas geba atkurti net kelių minučių pasisakymą.

Mokymasis ir tobulinimasis nuo vaikystės iki pensinio amžiaus – **vertėjo gyvenimo linijos pavyzdys**

Esama kelių vertimo žodžiu būdų. Kiekvienas jų taikytinas skirtingose situacijose. Toliau pateiksime dažniausiai naudojamus vertimo žodžiu būdus: sinchroninį, nuoseklų ir šnibždamąjį.

1. Sinchroninis (kabininis, su įranga) vertimas.

Dviejų, o kartais net trijų vertėjų komanda dirba garsui nepralaidžioje kabinoje ir realiuoju laiku atlieka renginio kalbų vertimą. Vertimo galima klausytis per pultelius su ausinėmis. Tai – prestižiškiausias vertimo būdas, kurį naudoja, pavyzdžiui, Europos Sąjungos institucijos arba Jungtinės Tautos.

Dalyvių patogumui, žemoms laiko sąnaudoms ir aukščiausiam vertimo tikslumui užtikrinti, tai – rekomenduojamas vertimo būdas.

Kada? Įmonių renginių ir mokymų, konferencijų, valdybos posėdžių, paskaitų, televizijos interviu, tiesioginio eterio metu ir pan.

2. Nuoseklusis vertimas.

Kalbėtojas kas kelias minutes nutraukia savo pasisakymą, kad suteiktų žodį vertėjui. Ilgesnių kalbų atvejais vertėjai daro užrašus. Šis būdas naudojamas, kai nėra sąlygų sinchroninio vertimo įrangai instaliuoti arba tais atvejais, kai kalbėtojas, dalyviai ir vertėjas turi judėti iš vienos vietos į kitą.

Dėmesio! Nuosekliojo vertimo atveju programoje reikia numatyti papildomo laiko vertimui!

Kada? Derybų, verslo susitikimų, spaudos konferencijų, interviu žiniasklaidai, trumpų pasisakymų nuo scenos, apsilankymų gamybinėse patalpose metu ir pan.

AR ŽINOTE, KAD...

Scenoje esantis vertėjas yra už garsiakalbių linijos ir dažnai girdi blogiau, negu auditorija. Dėl to turi būti naudojama scenos monitorių (angl. *stage monitor*) sistema, o mikrofonas įdėtas į stovą. Vertėjo rankos turi būti laisvos, kad jis galėtų daryti užrašus

3. Šnibždamasis vertimas.

Tai – sudėtingesnis sinchroninio vertimo variantas. Vertėjai sėdi greta klausytojo ir tiesiogiai šnibžda jam į ausį. Šis vertimo būdas ne toks patogus dalyviams ir vertėjams: be garsui nepralaidžios kabinos vertėjai blogiau girdi originalią kalbą, todėl gali nukentėti vertimo tikslumas. Dalyviai, savo ruožtu, visą laiką privalo būti šalia vertėjo ir, nepaisydami šurmilio salėje, stengtis išgirsti vertimą. Be to, šnibždamasis vertimas gali trukdyti kitiems klausytojams. Šnibždamąjį vertimą galima naudoti, kai klausytojų yra nedaug (daugiausia 2 asmenys).

Kada? Kai vertimo reikia vienam arba dviem klausytojams ir nėra galimybės instaliuoti sinchroninio vertimo įrangos.

Sinchroninis vertimas

- Daug klausytojų
- Neprailgina renginio trukmės
- Netrukdo pasisakymų eigos
- Patogiausias klausytojams
- Tiksliausias

Nuoseklusis vertimas

- Daug klausytojų
- Kalbėtojas privalo daryti pertraukas
- Pailgėja renginio trukmė
- Nelabai patogus klausytojams
- Vertėjai gali sekti paskui klausytojus

Šnibždamasis vertimas

- Daugiausia 2 klausytojai
- Vertėjai gali sekti paskui klausytojus
- Ne toks patogus klausytojams
- Gali trukdyti kalbėtojui ir kitiems dalyviams

AR ŽINOTE, KAD...

Sinchroninis (kabininis) vertimas pirmą kartą buvo panaudotas Niurnbergo proceso metu.

Tarptautiniame Niurnbergo karo nusikaltimų tribunole posėdžiavo Didžiosios Britanijos, JAV, Prancūzijos ir TSRS atstovai, o dauguma kaltinamųjų kalbėjo vokiškai. Anksčiau niekas nenaudodavo tokio vertimo būdo, todėl IBM įmonė suprojektavo specialią įrangą. Nepaisant daugelio trukdžių, eksperimentas buvo toks sėkmingas, kad anuomet šiuo vertimo būdu pradėjo naudotis ką tik įsteigta Suvienytųjų Nacijų Organizacija.

Pastaruoju metu sinchroniniu vertimu naudojami Europos Komisija, Europos Parlamentas ir šimtai kitų institucijų bei įmonių visame pasaulyje.

Kaip susirasti vertėją?

leškodami vertėjo, kuris teiks vertimo paslaugas konferencijoms, kongreso arba susitikimo metu, atsižvelkite į kelis svarbius aspektus.

1. Konferencijų vertėjai paprastai atlieka vertimą žodžiu. Tai – pagrindinė jų profesinės veiklos sritis. Dėl siauros specializacijos jie gali nuolat tobulinti savo gebėjimus ir teikti aukštos kokybės paslaugas. Jei tenka išgirsti, kad potencialus paslaugų teikėjas yra kalbos mokytojas, o vertimo paslaugas teikia tik pasitaikius progai, jūsų galvoje turi „užsidegti raudona lemputė“.
2. Vertėją, kuriuo galima pasitikėti, paprastai kas nors rekomenduos. Galbūt kas nors jūsų įmonėje ar veiklos srityje jau naudojosi vertėjo paslaugomis ir galėtų ką nors pasiūlyti? Papildomai reikėtų patikrinti kandidato patikimumą ir kompetencijas.

3. Patarimo ar gairių visada galite kreiptis į profesinius susivienijimus, pavyzdžiui, į Lietuvos konferencijų vertėjų asociaciją.

ATSIMINKITE!

Profesionalus vertėjas visada dirba pagal profesinių asociacijų nustatytus standartus (pvz., Konferencijų vertėjų profesinius standartus, kuriuos galite rasti LKVA svetainėje).

Profesinių asociacijų parengti darbo standartai apibendrina daugelio šalių vertėjų dešimtmečiais kauptą patirtį, todėl būkite atsargūs, jei gausite „ypač patrauklų“ pasiūlymą, kuris neatitinka minėtų standartų. Jeigu, pavyzdžiui, vertėjas siūlosi vienas teikti visos dienos sinchroninio vertimo paslaugas arba už daug mažesnę kainą nei kiti, yra didelė tikimybė, kad turite reikalų su neprofesionalių vertėju, o tai gali sukelti rimtų problemų dėl vertimo kokybės arba konfidencialumo užtikrinimo.

KONFIDENCIALUMAS

Profesionalūs vertėjai dažnai dirba su konfidencialia informacija. Dėl to saugoti profesinę paslaptį jiems yra taip pat įprasta, kaip teisininkui arba gydytojui. Planuojama rinkodaros kampanija, nauja firmos strategija ar dar viešai nepaskelbti finansiniai duomenys – jūsų konfidenciali informacija yra saugi.

ATSIMINKITE!

Asmuo, kuris tik retkarčiais teikia vertimo paslaugas, gali neįsivaizduoti, kaip svarbu yra užtikrinti esminės informacijos konfidencialumą arba nežinoti, kaip reikia saugoti tokią informaciją.

Ar apsimoka pasisamdyti profesionalią vertėjų komandą?

Išlaidos už profesionalias vertimo paslaugas sudaro tik nedidelę viso renginio biudžeto dalį. Už tai gaunate galimybę nevaržomai bendrauti ir garantiją, kad jūsų pranešimas bus išverstas tinkamai, bus perteikti visi jo niuansai.

Galėsite susitelkti į tai, KĄ norite pasakyti, o ne į tai, KAIP tai padaryti užsienio kalba.

Pasiruošimas renginiui

Konferencijų vertėjai dirba renginiuose ir susitikimuose, kurių temos būna labai skirtingos. Šiandien gali vykti draudikų kongresas, rytoj derybos su įrangos gamintoju, o po kelių dienų interviu su rašytoju. Tai – vertėjų kasdienybė. Siekdamas, kad užsakymas būtų tinkamai įvykdytas, vertėjas visada skiria nuo kelių iki keliasdešimties valandų terminams įsisavinti, tam tikros srities žinioms pagilinti ir žodynui pasiruošti. Be to, reguliariai dalyvauja specializuotuose kursuose ir mokymuose.

Konferencijų vertėjai turi pasižymėti plačiomis bendrosiomis, o taip pat ir specifinėmis žiniomis, tačiau niekas nežino visko! Net plačiausios žinios neatstos rimto pasirengimo konkrečiai konferencijai. Dėl to itin svarbu suteikti vertėjams medžiagos, kad jie galėtų tinkamai pasiruošti (brošiūrų, interneto svetainių nuorodų, kalbėtojų pateikčių). Kuo daugiau vertėjas sužinos iš jūsų iš anksto, tuo geresnės kokybės vertimas bus užtikrintas!

Kodėl vertėjai dirba poromis?

Sinchroninį vertimą atliekantys vertėjai visada dirba poromis ir keičiasi kas 20–30 minučių, nes jų darbas reikalauja labai didelio susikaupimo ir atsparumo stresui.

Dirbdamas vertėjas vidutiniškai išverčia nuo 130 iki 180 žodžių per minutę. Ženevos universitete atliktais moksliniais tyrimais* įrodyta, kad klaidų rizika vertimo metu (prasmės keitimo, iškraipymų) staiga padidėja po 30 minučių. Tai susiję su psichine perkrova ir streso poveikiu organizmui. Juoba, kad pervargęs vertėjas dažnai nesuvokia staigaus savo darbo kokybės pokyčio ir pastebi vis mažiau klaidų, o tai, savo ruožtu, gresia rimtais komunikaciniais nesusipratimais.

*B. Moser-Mercer et al., Prolonged turns in interpreting. Effects on quality, psychological and physiological stress. „Interpreting” 3:1, 1998

Jei kas nors Jums siūlosi vienas atlikti sinchroninį vertimą, turėtų „užsidegti įspėjimo lemputė“.

Profesionalai visada dirba poromis!

KĄ GAUNATE?

Tikslumą

Net jei kasdienėse situacijose be didesnių sunkumų bendraujame užsienio kalba, rimtos temos išdėstymas gali tapti realiu iššūkiu. Naudodamiesi profesionalų paslaugomis, galite būti tikri, kad klausytojai išgirs tikslią, teisingą žinią.

Laisvę

Turėdami pasisakyti užsienio kalba, dažnai jaučiame nepatogumą, susikaustymą. Jei jums talkina vertėjas, nebereikia jaudintis dėl kalbos taisyklingumo. Galite susitelkti į tai, ką norite perteikti klausytojams.

Gerą investiciją

Organizujete mokymus darbuotojams? Tikrai norite, kad pastarieji pasisemtų kuo daugiau žinių ir turėtų naudos. Verta pasirūpinti vertėjų paslaugomis, nes tuomet visi dalyviai tikrai gerai supras dėstomą medžiagą. Jeigu užsienio kalba apsunkina turinio supratimą, tai reiškia, kad mokymų tikslas nebuvo pasiektas ir investuotos lėšos nuėjo perniek.

Pasisamdydami profesionalius vertėjus, būsite tikri, kad visi renginio, mokymų ar konferencijos dalyviai išgirs teisingą, suprantamą žinią ir galės nevaržomai pasisakyti.

Toliau pateikiame kelis patarimus, palengvinsiančius renginio, kuriame dalyvauja vertėjai, organizavimą.

Pasiruošimas renginiui

Turinys

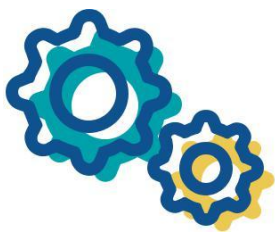
- Ar vertėjams žinoma tiksli konferencijos eiga (programa)?
- Ar vertėjai turėjo galimybę susipažinti su renginio medžiaga?
- Ar tinkamu laiku gavo pateiktis, kalbas, kitą pasirengimui būtiną medžiagą?
- Ar vertėjai turėjo galimybę susisiekti su kalbėtojais, ar tokia galimybė bus prieš renginį?

Logistika

- Ar vertėjai turi už konferencijos organizavimą atsakingo asmens, kuris bus renginio vietoje, tiesioginius kontaktus, pvz., telefono numerį?
- Ar vertėjai žino, kur įvyks konferencija?

Jei konferencija vyksta ne vertėjo gyvenamojoje vietoje:

- Ar žinote, kaip vertėjai pasieks renginio vietą?
- Ar vertėjams parūpinta nakvynė?
- Ar nakvynė vertėjams buvo užsakyta netoli nuo renginio vietos (geriausia tame pačiame viešbutyje)?
- Ar pasirūpinta vertėjų maitinimu?

Darbo organizavimas vietoje

Bet koks vertimo būdas

- Ar viskas suderinta su techniniu personalu (vertimo kabinos, įranga, įgarsinimas salėje)?
- Ar vertimo įrangą teikianti įmonė taip pat atsako už įgarsinimą salėje? Galbūt reikia susisiekti su objekto savininku?
- Ar vertėjai mato kalbėtojus?
- Ar vertėjai mato pristatymo metu rodomą medžiagą (ekraną)?

Nuoseklusis vertimas

- Ar pasirūpinta scenos monitorių (angl. *stage monitor*) sistema ir į stovą įdėtu mikrofonu?

Šnibždamasis vertimas

- Ar vertėjai gerai girdi kalbėtojus? (artimiausias garsiakalbis, įgarsinimo sistema)
- Ar vertėjams parūpintas staliukas?

APIE LKVA

Lietuvos konferencijų vertėjų asociacija veikia aukštiesiems profesiniams standartams užtikrinti: skatina gerąją praktiką tarp vertėjų ir užsakovų, organizuoja mokymus, tarpininkauja viešųjų pirkimų, kurių sąlygos prieštarauja vertėjų darbo saugai, atvejais. Profesionalius vertėjus kviečiame tapti LKVA nariais, susidomėjusias organizacijas skatiname bendradarbiauti.

Jei šis vadovas neišskleidė visų jūsų abejonių, susisiekite su mumis parašydami adresu: info@lkva.lt

Parengė: Diana Jankowiak, Leszek Król,
Weronika Mincer, Krzysztof Zabrzęski
© Polskie Stowarzyszenie Tłumaczy
Konferencyjnych
Iš lenkų kalbos tekstą vertė ir adaptavo:
Miroslav Bingel
Elektroninė versija lenkų kalba prieinama:
www.pstk.org.pl